รายงานการวิจัย

ความต้องการบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

Health Service Needs Among The Elderly In Health Center 1 Sapanmon, Phranakhon District, Bangkok

วิริยะ ศรีทองคำ[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามความต้องการด้านสุขภาพ ของผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมุติฐาน โดยวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยการทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 60-70 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว และไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมในหมู่บ้าน ไม่มีบทบาทที่ต้องช่วยสมาชิกในครอบครัวด้านเศรษฐกิจ และด้านศูนย์รวมอำนาจหรือตัดสินใจให้กับสมาชิกในครอบครัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว ออกกำลังกายทุกวันโดยการเดิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพในช่วง1ปีที่ผ่านมา และไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล คลินิกหรือสถานีอนามัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่บริโภคอาหารประเภทเนื้อปลาทุกวัน บริโภคอาหารประเภทผักผลไม้ทุกวัน บริโภคอาหารประเภทแป้ง ขนมหวานหรืออาหารที่ทำจากแป้งเป็นบางวัน บริโภคอาหารประเภทไขมันนานๆครั้ง ดื่มนมสดทุกวัน และดื่มน้ำอย่างน้อยวันละ4 แก้วผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการทางด้านสุขภาพด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษาสุขภาพอยู่ในระดับมาก ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ผู้สูงอายุที่มีการประกอบอาชีพและไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวและไม่มีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุที่มีการออกกำลังกายและไม่ได้ออกกำลังกาย

[1] บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ วิทยาลัยนครราชสีมา

ผู้สูงอายุที่ไปตรวจสุขภาพประจำปีและไม่ได้ไปตรวจสุขภาพประจำปี มีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมในหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกชมรมในหมู่บ้านมีความต้องการด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ ความต้องการบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

Abstract

This descriptive survey was conducted to identify the needs of elderly patients in order to advise the patients according to their needs for health services and their ages in their daily responsibilities, at work and in their daily life of the elderly aged over 60 years old**.**

Three hundred persons were interviewed during their health examination at Health Center 1, Sapanmon. Data were analyzed by computer program for mean and standard deviation. The results were found that female individuals aged 60-70 with marital status of married, single, widowed with education levels of elementary school, single family and no professions, and monthly income lower than 1,000 bath, individuals aged 60-70 years of age who were not members of the village and had no roles in assisting the family expenses and in family counseling and decision making had no serious illnesses and those that had daily exercise by walking did not get annual health examinations and received health advice from a hospital, clinic at health center, or other health sources. Elderly people who had meat, fish everyday, fresh fruits and vegetables, deserts or wheat's fats, drink milk everyday and had four glasses of water daily. Elderly patients had visit their family doctors regularly.

Elderly people should see their doctors frequently, and those in single parent families and extended families, those who worked or do not work, had genetic diseases, those who had exercise and those who did not intense, those who get regular check-up and those who did not have similar health needs, Those who were village club member and those who were not a club member had their differences in health need at the statically significance at the level of .01.

Key Word Health Service Needs Among The Elderly

ความเป็นมาและความสำคัญ

องค์การสหประชาชาติได้แสดงสัดส่วน การคาดประมาณของผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 59 ในปี พ.ศ. 2523 มาเป็น ร้อยละ 9.7 ในปีพ.ศ. 2568 โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย จะเพิ่มขึ้นจาก

ร้อยละ 4.4 ในปีพ.ศ. 2523 มาเป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2568 ผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งของประชากรโลก อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร กล่าวคือ ร้อยละของประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ร้อยละของประชากรวัยเด็กจะลดลง (สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2538) สำหรับประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ และสาธารณสุขทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น จำนวนผู้สูงอายุจึงมีมากขึ้น ขนาดหรือจำนวนของประชากรรวมและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น จากในปี พ.ศ. 2503 จนถึงปัจจุบัน มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต โดยประชากรรวมเพิ่มจากประมาณ 26.2 ล้านคนในปี พ.ศ. 2523 เป็น 67.3 ล้านคนในปี 2553 และจะเพิ่มเป็น 70 ล้านคนในปี พ.ศ. 2527

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางประชากรที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งประเด็นที่พึงระวัง คือ ภาระพึ่งพิงสูงขึ้น คนวัยแรงงานต้องรับภาระเพิ่มขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุ จากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น โดยปี พ.ศ. 2549 ผู้สูงอายุ 1 คน มีคนวัยแรงงานดูแลทั้งหมด 6.4 คน แต่คาดว่าในอีก 27 ปี นับจากปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป ผู้สูงอายุ 1 คน จะมีคนวัยดูแลเพียง 2 คนเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม คาดการณ์ว่าอัตราส่วนการเป็นภาระของผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2553 อยู่ที่ร้อยละ 18.2 ปี พ.ศ. 2558 มีอัตราส่วนร้อยละ 20.9 และจะเพิ่มถึงร้อยละ 32.2 ในปี พ.ศ. 2568 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2551) ผู้สูงอายุถือเป็นทรัพยากรกลุ่มหนึ่ง ที่รัฐบาลก็ตระหนักและให้ความสำคัญ ซึ่งเคยเป็นผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมมาแล้ว นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ที่สะสมความรู้ประสบการณ์อย่างมากมาย สมควรที่จะได้รับการเกื้อกูลสนับสนุน ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับสวัสดิการต่างๆ เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ มีจำนวนมากที่มารับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ ปัญหาดังกล่าวส่งผลถึงตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน และสังคมทำให้เกิดผลกระทบในหลายๆด้าน ปัญหาของผู้สูงอายุนั้นยังขาดการทำความเข้าใจจาก ครอบครัว สังคม ชุมชน ถึงความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ผู้วิจัยเห็นว่าการรับรู้ถึงความต้องการ การบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุนั้น สามารถแก้ปัญหาของผู้สูงอายุทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ แต่ผู้วิจัยยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนที่จะนำมาวิเคราะห์ความต้องการ การบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ การบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ และนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการผู้สูงอายุ ที่มารับบริการในศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นการให้บริการอย่างบูรณาการ และครอบคลุม เพื่อจะได้เกิด

มีสภาวะที่ทำให้สุขภาพ ของผู้สูงอายุในอนาคตดีกว่าในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบของศูนย์ บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงวิจัยสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการบริการด้านสุขภาพ ของผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มารับบริการในศูนย์บริการสาธารณสุข 1 สะพานมอญ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ในห้วงเวลา มิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2554 จำนวน 1,200 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากจำนวนผู้สูงอายุที่มารับบริการ 1,200 คน โดยกำหนดหมายเลขผู้สูงอายุที่มารับบริการทั้งหมดแล้วเลือกแบบสอบถามจากผู้สูงอายุทั้งหมด โดยใช้วิธีจับฉลากมาจำนวน 300 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงสำรวจ ค่าร้อยละและสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะทางประชากร

ผู้สูงอายุที่มารับบริการด้านสุขภาพในศูนย์สาธารณสุข 1 สะพานมอญส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.7 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.3 ตามลำดับ กลุ่มอายุส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ อายุตั้งแต่ 71-80 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.0 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมา คือ สถานภาพหม้ายคิดเป็นร้อยละ 37.7 ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 89.0 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 8.3 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาคือประกอบอาชีพคิดเป็นร้อยละ 3737 ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมาคือ มีรายได้มากกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.7

2. สังคมสิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทที่ต้องช่วยสมาชิกในครอบครัวด้านเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุมีบทบาทมากต้องช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวด้านเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 39.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทด้านการตัดสินใจให้กับสมาชิกในครอบครัวนั้นคิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุมีบทบาทด้านการตัดสินใจมากให้กับสมาชิกในครอบครัวนั้น คิดเป็นร้อยละ39.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทด้านศูนย์รวมอำนาจ

ของสมาชิกในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุมีบทบาทมากด้านศูนย์รวมอำนาจของสมาชิกในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 41.0

3. ความต้องการด้านสุขภาพ

พบว่า ความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่มีโรคประจำตัวและไม่มีโรคประจำตัว มีความต้องการที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย มีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีการประกอบอาชีพ และไม่ได้ประกอบอาชีพมีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมในหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกชมรมในหมู่บ้านมีความต้องการด้านสุขภาพแตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว และไม่มีโรคประจำตัวมีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีการออกกำลังกาย และไม่ได้ออกกำลังกายจะมีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่ไปตรวจสุขภาพประจำปี และไม่ได้ไปตรวจสุขภาพประจำปีมีความต้องการด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ผู้สูงอายุ โดยอาจจัดให้มีการรณรงค์การตรวจสุขภาพ จัดหน่วยแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้าไปตรวจสุขภาพเบื้องต้น และควรจัดเป็นบริการฟรีแก่ผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญ ของการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งจะนำมาสู่การมีสุขภาพที่ดี

2. รัฐบาลควรจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ ได้รวมกลุ่มหรือจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โดยจัดหาเงินสวัสดิการ ให้กลุ่มหรือชมรมเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง ไปร่วมกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ เป็นการสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้มีการพบปะสังสรรค์กับผู้อื่น เป็นการรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่ดีของไทย ส่งเสริมปลูกฝังให้เยาวชน เห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ โครงการจัดงานวันผู้สูงอายุงานรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยในเรื่อง ความพึงพอใจในการรับบริการขั้นพื้นฐาน จากผู้รับบริการสถานบริการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนาการของสถานบริการ

2. ควรมีการทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ในพื้นที่อื่นๆ อีกเพื่อทราบความต้องการของผู้สูงอายุ และนำไปพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ได้อย่างทั่วถึงและถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

กชกร สังขชาติ. (2536). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ** ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองส่งเสริมสุขภาพ ฝ่ายสงเคราะห์ทางสาธารณสุข. (2534). **แนวทางการจัดบริการด้านสังคมสงเคราะห์ทางสาธารณสุขแก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรมอนามัย กองส่งเสริมสาธารณสุข

เกษม ตันติผลาชีวะ และ กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2528). **การรักษาสุขภาพในผู้สูงอายุ** กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์

ณัฐไชย ตันติสุข. (2554). **บริการสุขภาพผู้สูงอายุตามโครงการเฉพาะกิจ บริการสุขภาพผู้สูงอายุ** เอกสารการบรรยายวิชาการสำหรับพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. (9-13 มีนาคม 2524)

นิรัฐฐา ยะราไสย์. (2550). **การพัฒนาบริการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนของโรงพยาบาลธวัชบุรี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด**. การพยาบาลชุมชนพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. (2530). **การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2534). **การศึกษากลุ่มประชากรผู้สูงอายุของไทย หลักการและทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้** ในประมวลบทความและผลงานทางพฤติกรรมศาสตร์กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์. (2524). **ความต้องการทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ** ปริญญานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรัญ ตันชัยสวัสดิ์. (2528). สงขลานครินทร์เอกสาร **ปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุและอิทธิพลของการอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Burnside, I., Ebersole, P., Monea. H., (1979). **Psychosocial caring throughout the life span.** New York: McGraw-Hill.

Maslow,A.H. (1970). **Motivation and Personality**. 2nd ed. New York: Harper &Row Publishers Inc.

Shryock, H. S. (2004). **The methods and materials of demography**. New York: Academic Press.

Yamane, T. (1973). **Staticstic : An introversion analysis**. (3 rd ed.). Tokyo: Harper International.